

Maj Prejac,
Marjeta Kovač, Frane Erčulj

Vsebina in obseg poučevanja košarke v osnovnih šolah Novega mesta in okolice

Izvleček

Na podlagi rezultatov ankete v kateri je sodelovalo 74 učiteljev in učiteljic športne vzgoje, ki poučujejo v 6., 7., 8. in 9. razredih osnovnih šol smo želeli ugotoviti nekatere značilnosti poučevanja košarke v osnovnih šolah Novega mesta, kjer je košarka tradicionalno bolj prisotna, in jih primerjati s tistimi iz okolice Novega mesta, kjer so bolj razširjene druge igre z žogo. Zanimalo nas je tudi kakšne so razlike v obsegu poučevanju med različnimi igrami z žogo in med spoloma, v kolikšni meri se šole vključujejo v košarkarska tekmovanja, ali imajo svojo košarkarsko interesno dejavnost in kako sodelujejo z lokalnimi košarkarskimi klubi. Ugotovili smo, da imajo učitelji na šolah dobre pogoje za poučevanje košarke ter da se košarka pričakovano v večjem obsegu poučuje v šolah iz Novega mesta, vendar pa je tudi na okoliških šolah obseg poučevanja košarke zadovoljiv. To velja za fante in dekleta, pri katerih so nas rezultati še posebej pozitivno presenetili. Prav tako lahko rečemo, da se košarka poučuje v večjem obsegu kot druge igre z žogo. Izjema je le odbojka na šolah v okolici Novega mesta. V Novem mestu se košarka kot interesna dejavnost izvaja skoraj na vseh šolah, v okolici Novega mesta pa na manj kot polovici šol. Prav tako je delež šol, ki sodelujejo s košarkarskimi klubi in se udeležujejo šolskih košarkarskih tekmovanj, statistično značilno večji v Novem mestu kot v njegovi okolici.

Ključne besede: košarka, športna vzgoja, klubi, tekmovanja

<https://sport.znm.si/sport-mladih/tekmovanja-os/obcinska-tekmovanja/kosarka>

The content and extent of basketball teaching in primary schools of Novo mesto and its surroundings

Abstract

Based on the results of the survey, which included 74 male and female physical education teachers who teach in the 6th, 7th, 8th and 9th grades of primary school, we wanted to establish some characteristics of basketball teaching in primary schools of Novo mesto, where basketball is traditionally more present, and in those located in the surroundings of Novo mesto, where other ball games are more popular. We also aimed to identify the differences in the extent of teaching between different ball games and between genders, as well as establishing the extent to which schools participate in basketball competitions, whether they provide basketball as an extracurricular activity and how they cooperate with the local basketball clubs. We found that the teachers have good conditions for teaching basketball at their schools and that basketball is expectedly taught to a greater extent in the schools located in Novo mesto; however, the extent of teaching basketball in the surrounding schools is satisfactory as well. This applies to both boys and girls, whereby the results of the latter were particularly positively surprising. It can also be said that basketball is taught to a greater extent compared to other ball games. The only exception is volleyball in the schools located in the surroundings of Novo mesto. Basketball as an extracurricular activity is provided in almost all schools in Novo mesto and in less than half of the surrounding schools. Moreover, the share of schools which cooperate with basketball clubs and take part in school basketball competitions is statistically significantly higher in Novo mesto than in its surroundings.

Key words: basketball, physical education, clubs, competitions

■ Uvod

Leta 1891 je James Naismith napisal prva pravila igre, ki smo jo pri nas kasneje poimenovali košarka. Kot učitelj telesne (športne) vzgoje na Springfield Collegu v Združenih državah Amerike (ZDA) si je za svoje študente izmislil dinamično, a ne preveč grobo igro. Študenti so jo lahko igrali v zimskem času v takratnih majhnih telovadnicah. Igra s precej manj telesnih stikov kot nekatere druge, ki so jih takrat poznali, je kmalu postala zelo priljubljena tudi med dekleti, kar je bila v tistih časih prava redkost. Tudi zaradi tega so jo že v naslednji letih uvrstili v učne načrte oziroma telovadne programe večine šol v ZDA (Žibrat, 1996).

V Sloveniji se je košarka začela organizirano razvijati šele po drugi svetovni vojni. Tudi pri nas so imeli pri tem glavno vlogo takratni »fizikurni« učitelji, kot so Adi Klotnik, Slavko Kokot in Miloš Kosec (Pavlovič, 2000; Šefic, 2018), zaradi česar lahko rečemo, da ima košarka pomembno vlogo v šolskih programih že vse od njenih začetkov.

Skupaj še z nekaterimi, v našem kulturnem okolju uveljavljenimi igrami z žogo (roket, nogomet, odbojka), danes košarka v Sloveniji predstavlja zelo pomemben del učnih načrtov za športno vzgojo na vseh ravneh šolanja. Vključena je tako v redni pouk športa in športne vzgoje, v osnovnošolska obvezni ter neobvezni izbirni predmet šport in interesne športne dejavnosti (košarkarski krožki), pojavlja pa se tudi v tekmovalni obliki. Košarkarska tekmovalna so med najbolj številčno zastopanimi v šolskih športnih tekmovanjih (Superšolar, 2022). Košarka kot interesna dejavnost in v tekmovalni obliki se na šolah pogosto izvaja tudi v sodelovanju z lokalnimi košarkarskimi klubi in njihovim strokovnim (trener-skim) kadrom.

V učnem načrtu za športno vzgojo, ki se izvaja v okviru osnovnošolskega programa, je šolska športna vzgoja opredeljena kot »nenehen proces bogatenja znanja, razvijanja sposobnosti in lastnosti ter pomembno sredstvo za oblikovanje osebnosti in odnosov med posamezniki« (Kovač idr., 2011, str. 4). Pouk športne vzgoje mora biti usmerjen v zadovoljitev učenčeve prvske potrebe po gibanju in igri, posameznik pa naj bi postal gibalno kompetentna (pismena) oseba (Kovač idr., 2011).

Splošni cilji športne vzgoje v osnovnošolskem programu so naslednji (Kovač idr., 2011):

- razvoj ustrezne gibalne učinkovitosti glede na posameznikove značilnosti in oblikovanje zdravega življenjskega sloga;
- usvajanje številnih in raznovrstnih gibalnih spretnosti, ki omogočajo sodelovanje v različnih športnih dejavnostih;
- razumevanje koristnosti rednega gibanja in športa ter njune vloge pri kakovostnem preživljanju prostega časa;
- pozitivno doživljanje športa, ki bogati posameznika;
- oblikovanje pozitivnih vedenjskih vzorcev (spodbujanje medsebojnega sodelovanja, strpnosti in sprejemanja drugačnosti, razvoj zdrave tekmovalnosti in spoštovanja športnega obnašanja – ferpleja).

Osnovnošolski učni načrt predmeta šport vsebuje, poleg zgoraj naštetih splošnih ciljev, še operative cilje, praktične in teoretične vsebine ter standarde znanja (na temeljni in minimalni ravni) za različne športne panoge, med katerimi ima košarka pomembno vlogo. Lahko rečemo, da košarka predstavlja pomembno sredstvo za doseganje zgoraj navedenih ciljev športne vzgoje. V osnovi je košarka ekipna igra z žogo, ki jo igra pet igralcev ene ekipe proti petim igralcem nasprotne ekipe na igrišču z dvema košema. Vendar pa lahko prilagajamo število igralcev in tudi velikost igrišča pogojem, ki jih imamo na razpolago, ter namenom vadbe. Pravila in intenzivnost igre lahko prilagajamo tudi znanju igralcev in njihovim sposobnostim (Erčulj, Bergant, Gašparin in Sila, 2018). Manjše število igralcev običajno igra na manjšem prostoru in na enem košu (2:2, 3:3), kar omogoča večjo dinamičnost, boljši pregled nad igro in večjo osredotočenost na posamezne dele igre. Je tudi ena redkih iger z žogo, ki jo lahko igramo tudi individualno oziroma v dvojicah (1:1), kjer je posameznik popolnoma odvisen od svojih sposobnosti in znanja.

Igralne značilnosti in telesne obremenitve, ki se pojavljajo pri vadbi in igranju košarke, vplivajo na delovanje srčno-žilnega, dihalnega in živčno-mišičnega sistema ter številne druge funkcionalne sisteme igralcev. Zaradi svoje raznolike gibalne strukture in kompleksnih gibanj z žogo ter hkratnega nadzora nad prostorom, soigralci in nasprotnimi igralci, lahko s košarko v veliki meri vplivamo na razvoj koordinacije. Če je intenzivnost gibanja dovolj visoka, lahko krepimo in razvijamo tudi številne druge gibalne in funkcionalne sposobnosti. Košarkarska gibanja so razmeroma kratka,

hitra, z veliko hitrih štartov, zaustavljanj in sprememb smeri. Da lahko učenci zadevajo koš ali pa preprečujejo zadetek nasprotni ekipi, morajo izvajati različne akcije (meti, lovljenje žoge, blokiranje žoge ipd.), tako na tleh kot tudi v skoku. Za kakovostno izvajanje vseh teh akcij pa je pomembno, da imajo učenci dobro razvito hitro, maksimalno in vzdržljivostno moč ter hitrost. Če tovrstna gibanja izvajamo z ustrezno intenzivnostjo in dalj časa, lahko na ta način porabimo precej energije (kalorij) ter hkrati v precejšnji meri vplivamo na razvoj vzdržljivosti in funkcionalnih sposobnosti (Dežman, 2004; Erčulj, 2012).

Košarka, kakor tudi nekatere druge ekipne igre z žogo, predstavlja pomembno vsebino (sredstvo) športne vzgoje tudi zato, ker z njo vplivamo na psihosocialni razvoj otrok. Z vadbo in igranjem košarke lahko pri otrocih poudarjeno vplivamo na oblikovanje pozitivnih vedenjskih vzorcev in spodbujamo medsebojno sodelovanja ter socializacijo. Ob tem krepimo strpnost in prijateljsko vedenje do soigralcev in igralcev nasprotne ekipe (tekmecev). Prav tako igralce in igralke navajamo na upoštevanje igralnih pravil in pravil športnega vedenja (ferpleja), ter spodbujamo zdravo tekmovalnost, razvijamo ustrezno stopnjo samozavesti, odločnosti, bojevitosti in vztrajnosti. Med igranjem pa se otroci tudi zabavajo, med seboj komunicirajo in drug drugega spoznavajo ter spodbujajo.

Pomembni so tudi zdravstveni učinki ukvarjanja s košarko. Z igranjem košarke krepimo delovanje srčno-žilnega in dihalnega sistema, zmanjšujemo problem prekomerne telesne mase, s skoki vplivamo na gostoto kosti in čvrstost sklepov ter izboljšujemo koncentracijo in miselno zmogljivost (Erčulj idr., 2018; Fižuleto, 2020; Mehlin, 2017).

Povezava med množično šolsko košarko in bolj tekmovalno, selekcijsko usmerjeno klubsko košarko, je v Sloveniji prisotna že dolga desetletja ter je v preteklosti dala zelo dobre rezultate. Na določenih šolah tovrstno sodelovanje tudi v današnjem času poteka na visoki ravni, pri čemer gre večinoma za kraje, kjer je košarka že tradicionalno prisotna in kjer delujejo uspešni košarkarski klubi. Eno od prvih slovenskih mest, v katerem se je začela organizirano razvijati košarkarska dejavnost že kmalu po drugi svetovni vojni, je Novo mesto (Pavlovič, 2000). V mestu uspešno deluje košarkarski klub (KK) Krka, ki je že vrsto let eden naših vodilnih klubov. Klub, ki se

imenuje po svojem generalnem sponzorju, tovarni zdravil, danes deluje na devetih osnovnih šolah v Novem mestu in okolici, kjer vodijo šolo košarke v obliki interesnih dejavnosti. Število šol, s katerimi sodelujejo, se je zmanjšalo ob ustanovitvi KK Troti, saj sta si, v dogovoru z Mestno občino Novo mesto, kluba razdelila šole. Od leta 2003 v Novem mestu deluje tudi ženski KK Krka, ki vse bolj uspešno nastopa v članski in vseh mladinskih starostnih kategorijah. Šolo košarke (interesno dejavnost) na šolah v Novem mestu vodijo strokovno in organizacijsko usposobljeni klubski trenerji, šole pa zagotavljajo prostor in športne pripomočke. Vadba je brezplačna in tako dostopna vsem učencem. Termini in število vadbenih enot pa so od šole do šole različni. Velikokrat jih prilagodijo številu vključenih otrok v posameznem šolskem letu.

Ker tradicija in možnosti okolja v veliki meri vplivajo na oblikovanje letnih delovnih načrtov posameznih učiteljev športne vzgoje ter ponudbo interesnih šolskih programov na posamezni šoli, smo želeli ugotoviti in analizirati obseg ter vsebino poučevanja košarke od 6. do 9. razreda v osnovnih šolah v Novem mestu in okolici. Za to starostno obdobje smo se odločili, ker so učenci pri pouku športa že ločeni glede na spol v fantovske in dekliške skupine, obenem pa so že dovolj gibalno razviti in spretni, da lahko začnejo nadgrajevati svoje košarkarsko znanje. Na podlagi rezultatov anketnega vprašalnika smo želeli primerjati obseg in vsebino dela v osnovnih šolah Novega mesta, kjer je košarka tradicionalno bolj prisotna, s tistimi iz okolice Novega mesta, kjer so bolj razširjene druge igre z žogo. Zanimalo nas je tudi, kakšne so razlike v obsegu poučevanja med različnimi igrami z žogo, kakšne so razlike v obsegu in vsebini poučevanja glede na spol, kakšne pogoje za vadbo košarke imajo šole, v kolikšni meri se vključujejo v košarkarska tekmovanja, ali imajo svojo košarkarsko interesno dejavnost in kako sodelujejo z lokalnimi košarkarskimi klubi.

Metode

V raziskavi je sodelovalo 48 učiteljev in 26 učiteljic športne vzgoje, ki poučujejo v 6., 7., 8. in 9. razredih osnovnih šol iz Novega mesta in okolice. 26 učiteljev oziroma učiteljic poučuje športno vzgojo na devetih osnovnih šolah iz Novega mesta, 48 učiteljev oziroma učiteljic pa na okoliških šolah, ki so od Novega mesta oddaljene največ

25 km. V Novem mestu smo raziskavo izvajali na osnovni šoli (OŠ) Bršljin, OŠ Center, OŠ Drska, OŠ Šmihel, OŠ Dragotin Kette, OŠ Grm, OŠ Stopiče, OŠ Brusnice in OŠ Otočec. V okolici Novega mesta je raziskava potekala na OŠ Krmelj, OŠ Dolenjske Toplice, OŠ Pavla Lunačka Šentrupert, OŠ Frana Metelka Škocjan, OŠ Loka Črnomelj, OŠ Metlika, OŠ Mirana Jarca Črnomelj, OŠ Mirna, OŠ Mokronog, OŠ Gabrovka, OŠ Podzemelj, OŠ Šentjernej, OŠ Šmarjeta, OŠ Toneta Pavčka Mirna Peč, OŠ Trebnje, OŠ Vavta vas, OŠ Veliki Gaber, OŠ Žužemberk, OŠ Tržišče, OŠ Boštanj, OŠ Sevnica, OŠ Raka in OŠ Jožeta Gorjupa Kostanjevica na Krki.

Raziskavo smo izvedli s pomočjo anketnega vprašalnika s petindvajsetimi vprašanji in internega obrazca za popis opreme. Vprašanja v anketnem vprašalniku so bila večinoma zaprtega tipa. Oblikovali smo ga tako, da je bil določen del skupen, določen pa razdeljen na vprašanja, povezana s poučevanjem fantov in deklet. Večina vprašanj se nanaša na vsebinski in organizacijski vidik poučevanja košarke ter obseg poučevanja. Nekaj vprašanj se nanaša tudi na košarkarsko interesno dejavnost in šolska košarkarska tekmovanja. Interni obrazec za popis opreme je sestavljen iz 13 vprašanj zaprtega tipa, ki se večinoma nanašajo na materialne pogoje šole, ki so povezani s poučevanjem košarke, kot so npr. število košarkarskih igrišč, število košev in število košarkarskih žog različnih velikosti.

Zbiranje podatkov je potekalo od 7. marca 2022 do 15. aprila 2022. Vprašalnike smo osebno in v fizični obliki razdelili med izbrane učitelje športne vzgoje, jim podali ustrezna navodila ter se dogovorili za rok oddaje vprašalnikov. Ker je bilo v času epidemije COVID-19 delo na šolah prilagojeno, smo anketirance prosili, da vprašalnik izpolnijo tako, da upoštevajo stanje pred epidemijo.

Podatke smo statistično obdelali v programu IBM SPSS 25 (SPSS Inc., Armonk, NY, ZDA), medtem, ko smo njihov prikaz naknadno uredili v programu Microsoft Excel 2021 (Microsoft Corporation, Redmond, Washington, ZDA). Opisnim spremenljivkam smo izračunali frekvence in

frekvenčne deleže, številskim pa povprečja in standardne odklone. Razlike med letnim obsegom ur košarke in ostalimi igrami z žogo smo preverjali s t-testom za neodvisne vzorce, razlike med deležema tehničnih in taktičnih košarkarskih elementov z Wilcoxonovim rang testom in razlike v sodelovanju s košarkarskimi klubi in v izvajanju košarkarske interesne dejavnosti z dvosmernim hi-kvadrat testom. Prav tako smo z dvosmernim hi-kvadrat testom preverili organizacijo tekmovanj na šolski ravni. V vseh primerih smo razlike interpretirali kot statistično značilne pri stopnji tveganja 5%.

Rezultati in razprava

Priljubljenost in tradicija košarke na Dolenjskem je nedvomno vplivala na rezultate naše raziskave. Skladna s tem je tudi ugotovitev, da košarko poučujejo na vseh osnovnih šolah v Novem mestu in okolici. Vsi učitelji, ki so sodelovali v anketi, poučujejo košarko v vseh razredih, v katerih poučujejo športno vzgojo tako v fantovskih kot dekliških skupinah. Pričakovali smo večjo razliko med spoloma, a rezultati kažejo, da je letni obseg poučevanja košarke pri fantih (10,4 ur) v povprečju le malenkost večji kot pri dekletih (10,1 ur) (Tabela 1).

Ugotavljamo, da učitelji poučujejo košarko na vseh šolah ne glede na to, ali so šole v Novem mestu ali okolici in ne glede na to, da imajo učitelji v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju možnost, da izberejo izmed štirih le dve igri z žogo, ki ju bodo poučevali (Kovač idr., 2011). Rezultat je nekoliko presenetljiv, saj so v določenih krajih v okolici Novega mesta bolj razširjene druge igre z žogo. V Trebnjem, Dolenjskih Toplicah in Sevnici prevladuje klubski rokomet, v Žužemberku, Mokronogu in Kostanjevici na Krki pa prevladuje klubska odbojka. V Novem mestu smo takšen rezultat pričakovali, saj se tu nahajata dva močna kluba, KK Krka in KK Troti.

V Tabeli 2 je prikazana primerjava v letnem obsegu poučevanja košarke in drugih iger z žogo pri športni vzgoji fantov in deklet v Novem mestu in v okoliških šolah. Pri fan-

Tabela 1
Letni obseg pouka športne vzgoje, namenjen košarki, pri fantih in dekletih

		N	μ	SD
Letno število ur košarke	fantje	44	10,4	2,8
	dekleta	37	10,1	2,9

Opomba. μ - povprečje, SD - standardni odklon

Tabela 2

Razlike v letnem obsegu poučevanja košarke in drugih iger z žogo v Novem mestu in okolici

		N	μ	SD	t	p
Šole v Novem mestu	Letne ure košarka	16	10,8	1,7	3,617	0,003
	Letne ure nogomet	16	8,0	2,6		
	Fantje	Letne ure košarka	15	10,8	1,7	4,675
		Letne ure roket	15	7,4	1,8	
	Letne ure košarke	16	10,8	1,7	2,025	0,061
	Letne ure odbojke	16	10,1	1,5		
	Dekleta	Letne ure košarke	11	9,4	2,5	6,550
		Letne ure nogomet	11	3,8	2,7	
		Letne ure košarke	11	9,4	2,5	5,046
		Letne ure roket	11	6,5	2,1	
		Letne ure košarka	11	9,4	2,5	0,488
		Letne ure odbojka	11	9,2	2,2	
Šole zunaj Novega mesta	Letne ure košarka	27	9,8	2,8	0,421	0,678
	Letne ure nogomet	27	9,6	3,4		
	Fantje	Letne ure košarka	28	10,2	3,2	4,047
		Letne ure roket	28	6,8	4,6	
	Letne ure košarka	27	9,8	2,8	-1,291	0,208
	Letne ure odbojka	27	10,6	2,1		
	Dekleta	Letne ure košarka	25	10,1	2,6	4,670
		Letne ure nogomet	25	6,1	3,9	
		Letne ure košarka	26	10,4	3,1	4,895
		Letne ure roket	26	6,9	4,5	
		Letne ure košarka	25	10,1	2,6	-2,934
		Letne ure odbojka	25	12,4	3,8	

Opomba. μ - povprečje, SD - standardni odklon, t-testna statistika, p-statistična značilnost.

tih in dekletih, ki se šolajo v Novem mestu smo ugotovili, da šole namenijo poučevanju košarke, v primerjavi z ostalimi tremi igrami z žogo, v povprečju več ur. Razlike so statistično značilne v primerjavi z roketom in nogometom (pri obeh spolih), medtem ko v primerjavi z odbojko ni statistično značilnih razlik. Nekoliko drugače je v šolah v okolici Novega mesta. Učitelji namenijo poučevanju rokometu in nogometu v povprečju manj ur kot košarki. Razlike so statistično značilne pri obeh spolih v primerjavi z roketom, z nogometom pa le pri dekletih. Namenijo pa več ur poučevanju odbojke kot košarke (razlike so sicer statistično značilne le pri dekletih).

V nadaljevanju nas je zanimala okvirna vsebina poučevanja košarke. Najprej smo primerjali delež ur, namenjen tehničnim in taktičnim elementom košarke. Ugotovili smo, da učitelji pri pouku športne vzgoje statistično večji delež ur namenijo poučevanju tehničnih elementov kot taktičnih

elementov ($p < 0,001$). To velja tako za fante kot tudi dekleta. Med posameznimi tehnično-taktičnimi elementi pri fantih učitelji namenijo največ časa poučevanju vodenja (32,69% učiteljev), metov (30,77% učiteljev) ter podaj in lovljenj žoge (28,85% učiteljev). Manj časa namenijo poučevanju blokad, križanj in gibanj brez žoge. Tudi pri dekletih učitelji namenijo največ časa poučevanju

vodenja (45,65%) in metov (39,13%), precej manj pa poučevanju blokad in križanj.

Zanimal nas je tudi delež časa, ki ga učitelji namenijo posameznim igram na en koš in dva koša. Ugotovimo lahko, da pri fantih učitelji namenijo največ časa igri 3:3 na en koš (38,46% učiteljev), sledi igra 5:5 na dva koša (25% učiteljev), ostale igre so zastopane v manjši meri. Pri fantih učitelji namenijo nekoliko več časa igram na en koš kot igram na dva koša. Tudi pri dekletih prevladujejo igre na en koš, med njimi najpogostejše vključujejo v pouk igro 3:3.

Za uspešno poučevanje košarke potrebujemo določeno infrastrukturo in vadbeno opremo oziroma pripomočke. Pričakovano imajo vse šole, tako v Novem mestu kot v okolici, na razpolago vsaj eno košarkarsko igrišče v notranjih prostorih in vsaj eno zunanje košarkarsko igrišče. Dvajset šol ima v notranjih prostorih samo eno igrišče, tri šole imajo dve igrišči, sedem šol ima tri igrišča, ena šola štiri in ena celo pet notranjih igrišč. Na šolah, kjer je več notranjih igrišč, so ta praviloma nekaj manjše velikosti, kot je to predpisano v košarkarskih pravilih. Štiriindvajset šol ima eno zunanje košarkarsko igrišče, sedem šol dve zunanji igrišči in ena šola tri zunanja igrišča.

V Tabeli 3 je prikazano število košev in žog na preučevanih šolah. V notranjih prostorih imajo šole povprečno na razpolago kar sedem košev. Če lahko hkrati uporabljajo vse koše, to omogoča košarkarsko vadbo celotnemu oddelku, torej tako fantom kot tudi dekletom. Povprečno imajo na dveh koših možnost nastaviti tudi višino obroča, kar je potrebno pri vadbi v nižjih razredih in pa tudi v košarkarski šoli za najmlajše. Na zunanjih igriščih imajo šole povprečno na razpolago tri koše, kar je zadovoljivo. Vprašanje je sicer, v kakšni meri se ti koši uporabljajo tako med poukom (marsikatero košarkarsko uro lahko ob lepem vreme-

Tabela 3

Število košev in žog, ki so na razpolago učiteljem

	N	μ	SD	Min	Max
Notranji koši	32	7	2	2	14
Notranji koši z nastavljivo višino	32	2	2	0	8
Zunanji koši	32	3	1	0	6
Število moških žog	32	17	8	4	40
Število ženskih žog	32	9	8	0	30
Število otroških žog	32	4	4	0	12

Opomba. μ - povprečje; SD - standardni odklon; Min/Max - največja, najmanjša vrednost.

nu izvedemo zunaj), kot v popoldanskem času, ko bi se otroci lahko sami vračali na igrišča in jih uporabljali. Učitelji imajo na razpolago tudi ustrezno število košarkarskih žog; v povprečju skupaj kar 28, od tega 17 moških, 9 ženskih in 4 otroške žoge. Ker v velikosti in teži moških ter ženskih žog ni velike razlike, lahko dekleta uporabljajo tudi moške žoge. Vsekakor pa bi bilo zaželeno, da bi imele šole nekoliko večje število otroških žog (št. 5).

Kakovost poučevanja katere koli vsebine je poleg ustrezno izobraženega in kompetentnega strokovnega kadra odvisna tudi od pogojev dela. Glede na ugotovitve raziskave lahko rečemo, da so pogoji dela v šolah iz Novega mesta in okolice ustrezni ter omogočajo kakovostno in učinkovito poučevanje košarke. Pri tem igra glavno vlogo število žog in košev, kar nedvomno ustreza standardom poučevanja in vadbe košarke, tudi, ko želimo individualizirati poučevanje. Nekoliko pogrešamo samo večje število otroških žog, kar bi omogočilo kakovostnejše delo tudi v nižjih razredih osnovne šole in v košarkarskih šolah (interesnih dejavnostih) za najmlajše učence in učenke.

V raziskavi nas je zanimal tudi delež šol, v katerih učencem in učenkam ponujajo košarkarsko interesno dejavnost, ter delež tistih, ki sodelujejo s košarkarskimi klubi. Ugotovili smo, da večji delež šol iz Novega mesta izvaja košarkarske interesne dejavnosti v primerjavi s šolami zunaj Novega mesta (+47,12%, $p < 0,001$). V Novem mestu se košarka kot interesna dejavnost izvaja skoraj na vseh šolah, v okolici Novega mesta pa na manj kot polovici šol. Prav tako je delež šol, ki sodelujejo s košarkarskimi klubi, statistično značilno večji v Novem mestu kot v njegovi okolici ($p < 0,001$). Ker interesne dejavnosti na šolah organizirajo klubi in dejavnosti vodijo klubski strokovnjaki, je ta podatek seveda povsem pričakovan. Ne glede na konkurenco, ki jo na nek način predstavljajo druge igre z žogo, po našem mnenju to ne bi smela biti prevelika ovira za organiziranje košarkarskih interesnih dejavnosti na šolah zunaj Novega mesta.

Zanimava je tudi primerjava med šolami v Novem mestu in njegovi okolici glede organizacije šolskih tekmovanj v košarki in sodelovanja na košarkarskih tekmovanjih. Ugotovili smo, da je šolska košarkarska tekmovanja v celotni regiji organiziralo 41,89% učiteljev. V precej večji meri so to učitelji šol iz Novega mesta. Razlika med šolami iz Novega mesta in okolice znaša 24,4 % in je na meji statistične značilnosti ($p = 0,052$).

Vsekakor bi bil ta delež lahko tudi večji, zavedamo pa se, da izvedba šolskih košarkarskih tekmovanj zahteva od učiteljev precej dodatnega (predvsem organizacijskega) dela. Kar se tiče sodelovanja na šolskem košarkarskem tekmovanju Superšolar (v preteklosti Pionirski festival), je ugotovljena udeležba šol nekoliko pod našimi pričakovanji, saj manj kot polovica šol iz Novega mesta poroča o sodelovanju na omenjenem tekmovanju, medtem, ko je takšnih šol v okolici Novega mesta še precej manj. Tradicionalno in uspešno se tekmovanja Superšolar udeležujeta predvsem OŠ Grm in OŠ Bršljin iz Novega mesta. Delež šol iz Novega mesta, ki se udeležujejo tekmovanja Superšolar, je statistično značilno večji kot delež šol zunaj Novega mesta ($p = 0,025$).

Zaključek

Priljubljenost in tradicija košarke na Dolenjskem je nedvomno vplivala na rezultate naše raziskave, ki so dokaj vzpodbudni in kažejo, da se vsi učenci in učenke med obveznim šolanjem seznanijo s košarko. Ugotovili smo, da se košarka pričakovano v večjem obsegu poučuje v šolah iz Novega mesta, vendar pa je tudi na okoliških šolah obseg poučevanja košarke zadovoljiv. To velja za fante in dekleta, pri katerih so nas rezultati še posebej pozitivno presenetili. Prav tako lahko rečemo, da se košarka poučuje v večjem obsegu kot druge igre z žogo. Izjema je le odbojka na šolah v okolici Novega mesta. Takšni rezultati so prav gotovo tudi posledica uspešnega delovanja košarkarskih klubov iz Novega mesta in njihovega uspešnega sodelovanja s šolami. V prvi vrsti velja omeniti KK Krka, ki se ponaša z dolgoletno in uspešno tradicijo v moški košarki, zadnja leta pa se vse bolj uveljavlja tudi v ženski konkurenci. Prav tako ne smemo zanemariti pred nekaj leti ustanovljenega KK Troti, ki hitro napreduje v organizacijskem in strokovnem pristopu, še posebej pri delu z mlajšimi starostnimi skupinami.

Podatki, ki smo jih uspeli pridobiti o pogojih, ki jih imajo za vadbo košarke na posameznih šolah potrjujejo, da imajo učitelji športne vzgoje vse možnosti za uspešno delo. Glede na obseg poučevanja košarke in samo vsebino poučevanja pa lahko utemeljeno sklepamo, da dejansko tudi dobro izkoriščajo celotno košarkarsko infrastrukturo in pripomočke, ki jih imajo na voljo za doseganje učnih ciljev in standardov znanj.

Ker je to prva tovrstna raziskava na področju osnovnošolske košarke, rezultatov žal ne moremo primerjati s kakšno drugo regijo oziroma področjem. V tem vidimo tudi pomanjkljivost naše raziskave, hkrati pa si želimo, da bi v bodoče podobno raziskavo opravili tudi v kakšni od drugih slovenskih regij, morda tudi košarkarsko manj razvitih. Rezultati nam seveda onemogočajo posploševanje na celotno populacijo osnovnošolskih učiteljev in celoten osnovnošolski prostor v Sloveniji. Kljub temu menimo, da dobljeni rezultati omogočajo vsaj grobo oceno stanja košarke na šolah dolenjske regije in obenem ponujajo ustrezen model spremljave vključevanja različnih športnih panog v šolske programe.

Literatura

1. Dežman, B. (2004). *Košarka za mlade igralce in igralke*. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
2. Erčulj, F. (2012). Košarka, igra za različne generacije. *Za srce*, 21(6), 28–29.
3. Erčulj, F., Bergant, B., Gašparin, D. in Sila, A. (2018). *Košarka v obdobju osnovne šole*. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.
4. Fižuleto, L. (2020). *Poučevanje košarke v slovenskih gimnazijah* [Magistrsko delo, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport].
5. Kovač, M., Markun Puhan, N., Lorenci, B., Novak, L., Planinšec, J., Hrastar, I., Pleteršek, K. in Muha, V. (2011). *Učni načrt, Program osnovna šola, Športna vzgoja*. Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucninacrti/obvezni/UN_sportna_vzgoja.pdf
6. Mehlin, M. (2017). *Košarka v slovenskem osnovnošolskem sistemu* [Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport].
7. *Superšolar* (2022). Košarkarska zveza Slovenije. https://www.kzs.si/UserFiles/File/Projekti/Super%C5%A1olar/Sistem_tekmovanj/SLO_Kosarkarski_supersolar.pdf
8. Šefić, L. (2018). Zgodovina slovenske košarke. Šport Dogaja. http://sportdogaja.si/zgodovina/zgodovina_slovenske_kosarke_-_luka_sefic
9. Pavlovič, M. (2000). *Mejniki slovenske košarke*. Pisanica, založba in knjigarna, d. o. o. in Bonus Pavlovič, k. d.
10. Žibrat, M. (1996). *Košarka od začetka do danes*. Samozaložba.

Maj Prejac, mag. prof. šp. vzg.
Gimnazija Novo mesto
maj.preki@gmail.com